

STRATEJİK GÖRÜNÜM

Aylık Bülten

6.Sayı

Şubat 2024

Küresel Jeopolitik Görünüm

Dünya Ekonomik Forumu Global Riskler ve Mesleklerin Geleceği Raporu

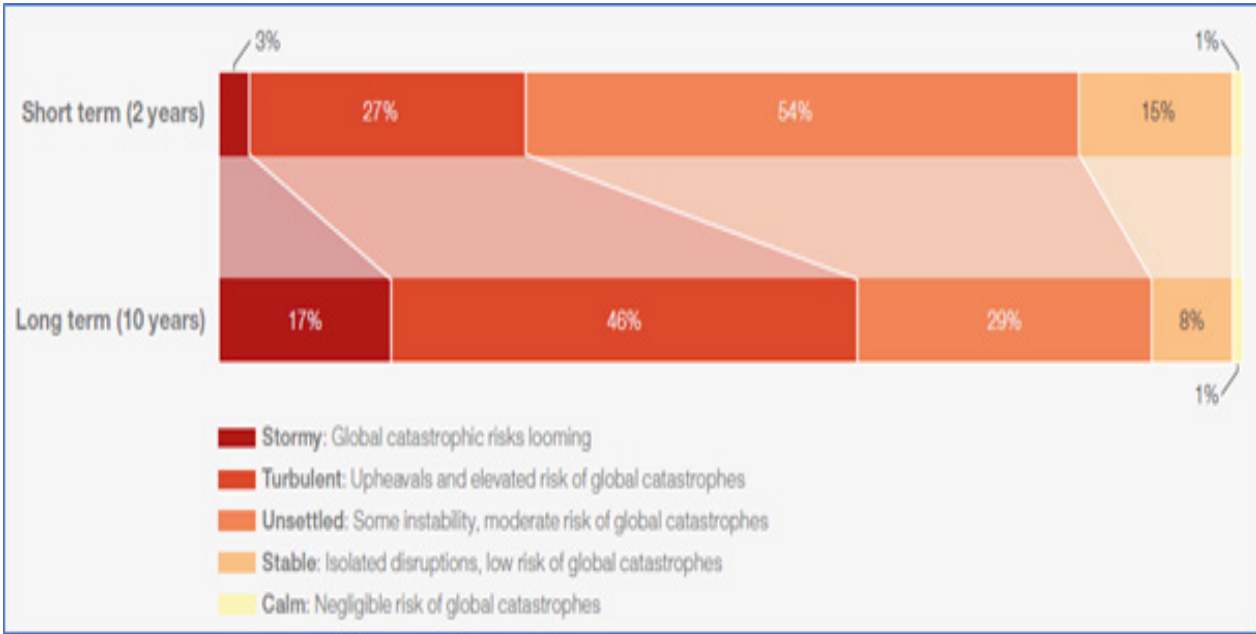
Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF) tarafından Güvenin Yeniden İnşası (Rebuilding Trust) ana teması ile 15-19 Ocak 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen Davos Zirvesi, 120 ülkeden 2.800'e yakın lideri bir araya getirdi. WEF'in Zirve öncesi ve sonrasında yayımladığı dikkat çeken raporlardan biri de Küresel Riskler Raporu-2024 (Global Risks Report-GRP 2024)'tür.

Rapor temel olarak WEF tarafından düzenlenen Küresel Riskler Algı Anketi (Global Risks Perception Survey-GRPS) sonuçlarından faydalanarak hazırlanmıştır. Bu yılki GRPS, akademi, iş dünyası, hükümet, uluslararası toplum ve sivil toplumdan 1.490 uzmanın gelişen küresel risk ortamına ilişkin görüşlerini bir araya getirmiştir

WEF'in Küresel Riskler Raporu GRP 2024'te önemli tespitler ve değerlendirmeler göze çarpıyor. Rapor; GRPS sonuçlarının, önümüzdeki iki yılda dünya için ağırlıklı olarak olumsuz bir görünüm olduğunu vurguluyor ve on yıllık bir dönemde ise kötüleşmenin artarak devam edeceğinin beklendiğine işaret ediyor.

Eylül 2023'te yapılan ankete yanıt verenlerin çoğunluğu (%54) iki yıllık dönemde dünyada istikrarsızlık ve orta düzeyde küresel felaket riski beklerken, diğer %30 ise koşulların daha da çalkantılı olacağını düşünüyor. Anket sonuçlarına göre küresel görünüm 10 yıllık zaman diliminde belirgin biçimde daha olumsuzuza dönüyor. Ankete yanıt verenlerin neredeyse üçte ikisi fırtınalı veya çalkantılı bir görünüm bekliyor.

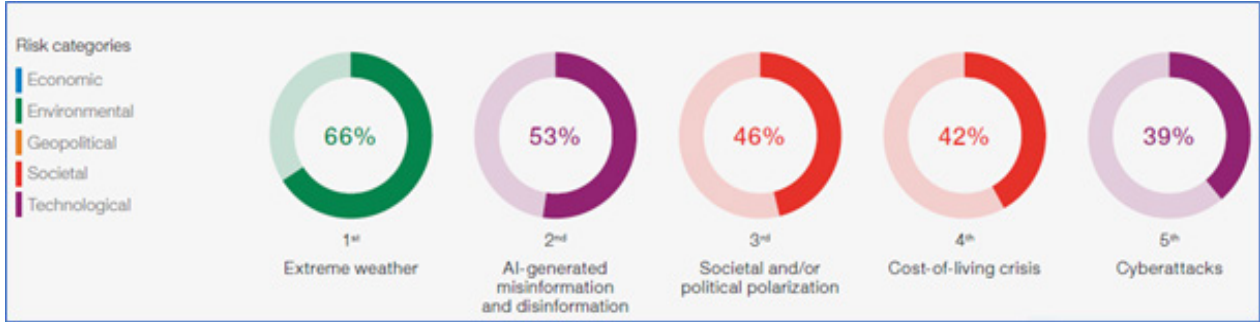

Rapor, dört sistemik unsur- İklim değişikliği, demografik değişim, teknolojik gelişmeler ve jeostratejik değişiklikler- üzerine inşa edilmiştir. Raporda, bu alanların her birinde belirsizlik ve değişkenlik ile karakterize edilebilecek yeni bir dizi küresel koşullar şekillendiği; toplumların bu değişen koşullara uyum sağlamaya çalışırken, küresel risklere hazırlanma ve bunlara yanıt verme kapasitelerinin etkileneceği vurgulanıyor.

2024'teki en öncelikli 5 risk; aşırı hava olayları, yapay zekanın kullanıldığı yanlış haber-yanlış bilgi, toplumsal-siyasal kutuplaşma, hayat pahalılığı krizleri ve siber saldırılar olarak görülüyor. Raporda vurgulanan çevresel risklerin geri dönülemez noktaya gelebileceği iddiasının dikkate alınması gerekiyor. Anket katılanların üçte ikisi, 2024'te küresel ölçekte maddi bir kriz yaratma olasılığı en yüksek olan riskin aşırı hava olayları olduğunu belirtiyor.

Bu risk 10 yıllık dönem için de öncelikli yerini koruyor. Ankete katılanlar biyoçeşitlilik kaybı, ekosistem çöküşü ve diğer çevresel risklerin aciliyeti konusunda hemfikir değiller. Anketin ilginç bir bulgusu ise genç katılımcıların çevresel riskleri daha yaşlı katılımcılara göre öncelikli görmesidir. Hükümet katılımcıları bu tür risklerin kısa vadeli etkilerine odaklanırken özel sektör bu risklerin uzun vadedeki etkilerinin yıkıcılığına dikkat çekmektedir. Karar vericiler ve paydaşlar arasındaki çevresel konulardaki aciliyet algısındaki bu uyumsuzluk alınması gereken tedbirlerde yetersizlik, risklerin yönetilememesi ve yaklaşan felaketin kaçınılmazlığınıza işaret ediyor.

Rapor küresel ısınmaya ayrıca yer veriyor. Hükümetlerin yetersiz önlemleri nedeniyle küresel sıcaklıkta 1,5 derece artışın 2030'ların başında yaşanabileceği, birçok ülkenin çok yönlü etkilere karşı büyük ölçüde hazırlıksız kalacağı, birbiriyle ilişkili çeşitli sosyo-çevresel risklerin tetikleneceği, siyasi ve sosyo-ekonomik krizlerin vuku bulabileceği dile getirilen konular arasında yer buluyor.

Raporda toplumsal kutuplaşma hem mevcut hem de iki yıllık zaman diliminde ilk üç risk arasında yer alıyor ve uzun vadede de önemini koruyor. Ayrıca, toplumsal kutuplaşma ve ekonomik gerileme, çok sayıda riskin itici gücü ve olası sonuçları olarak görülüyor.

Toplumsal kutuplaşmayı derinleştiren tetikleyici olarak mezenformasyon ve dezenformasyon olgusu dile getiriliyor.

Kriz ortamlarında ve seçim dönemlerinde yalan habere daha sıklıkla başvurulması gerçekliğinden hareketle önümüzdeki iki yıl içinde aralarında Bangladeş, Hindistan, Endonezya, Meksika, Pakistan, Birleşik Krallık ve ABD'nin bulunduğu çeşitli ülkelerde üç milyara yakın insanın seçim sandıklarına gidecek olmasının yarattığı risklerin altı çiziliyor.

Seçim kampanyalarında sıklıkla başvuru sahte bilgilerin, yalan haberlerin, montaj görüntü ve ses kayıtlarının yeni seçilmiş hükümetlerin meşruiyetini zayıflatabileceği, toplumsal huzursuzluklara neden olabileceği, nefret söyleminin artarak karşılıklı düşmanlaştırmalara yol açacağı ve şiddet içeren çatışmaları tetikleyebileceğine dikkat çekiliyor.

Hayat pahalılığının yarattığı kriz, 2024 görünümünde önemli bir endişe olmaya devam ediyor. Enflasyonun ve ekonomik gerilemenin neden olduğu ekonomik riskler de iki yıllık dönemde ilk 10 risk sıralamasına giren dikkate değer yeni risklerdir.

Ekonomik belirsizlik ve kötüleşmeden en fazla gelişmekte olan ülkelerin etkileneceği, iklim değişikliğinin etkileriyle birlikte çatışmaların artabileceği öngörülmektedir. Teknolojik ilerlemelerden eşitsiz faydalanma ile jeopolitik dinamiklerin etkilerine maruz kalma derecesinin bir arada hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerde muhtemelen yeni bir kazananlar ve kaybedenler grubu yaratacağı öne sürülmektedir. Kırılgan devletlerin; kötü yönetim, az gelişmişlik ve çatışma tuzağından çıkmakta zorlanacağı ve halkların ödediği bedelin artacağı görülmektedir.

Teknolojik alanda yapay zekanın (AI) ve diğer öncü teknolojilerin gelişiminin temel itici gücü kamu yararı yerine ticari teşvikler ve jeopolitik zorunluluklar olmaya devam etmektedir. Bu durum yüksek ve düşük gelirli ülkeler arasındaki dijital uçurumu artırmakta, yapay zekâdan faydalanmada keskin bir eşitsizliğe yol açmaktadır.

Bu durumda, eğitim sistemi etkin çalışmayan, hukuk düzeni aksayan, bilimsel çalışmadan yoksun ve ARGE yapamayan ülkelerin ve toplulukların sosyo-ekonomik ve teknolojik açıdan daha da geride kalacağı dile getirilmektedir.

Gerçekte uzun vadede daha iyi yaşam standartlarına sahip olma ve mevcudu koruma risk altındadır. Ekonomik, çevresel ve teknolojik trendlerin işgücü ve sosyal hareketlilik etrafındaki mevcut zorlukları sertleştirilmesi, bireylerin gelir ve beceri fırsatlarından ve dolayısıyla ekonomik statüyü iyileştirme becerisinden mahrum kalması muhtemeldir. Küresel Riskler Algı Anketi katılımcıları da ekonomik fırsat eksikliğini, iki yıllık dönemde en önemli 10 risk arasında görmektedir.

Teknolojik gelişmeler, nüfus artışı ve jeopolitik gerilimlerle bağlantılı olarak yüksek orandaki iş kaybı, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin ve işgücü piyasalarının derin şekilde etkilenmesine yol açabilecektir. Bu noktada WEF'in Mayıs 2023'te yayımladığı Mesleklerin Geleceği Raporuna (Future of Jobs Report) göz atmakta yarar var.

2022'de işlerimizin yüzde 34'ü makineler tarafından yapıldı. Bu oran yıllar içinde artacak ve 2027'de ise işlerimizin yüzde 43'ü makineler tarafından yapılacaktır. İşlerin geleceğini etkileyecek üç temel dinamik; yeşil dönüşüm, teknoloji ve ekonomik ortamdır. Bu dinamikler sonucu mesleklerin yüzde 44'ünün temel yeteneklerinde önümüzdeki 5 yıllık dönemde büyük bir değişim bekleniyor.

Şirketler çalışanlarda yeni beceriler arıyor. Analitik düşünme, diğer becerilerden çok daha fazla şirket tarafından temel bir beceri olarak görülüyor. Başka bir bilişsel beceri olan yaratıcı düşünme ikinci sırada bulunuyor. Onu dayanıklılık-esneklik-çeviklik, motivasyon ve kişisel farkındalık ile merak ve yaşam boyu öğrenme takip ediyor. Güvenilirlik ve detaylara dikkat, teknolojik okuryazarlık, empati ve aktif dinleme, liderlik ve sosyal etki ve kalite kontrol diğer beceriler olarak dikkat çekiyor. Bazı mesleklerin zaman içinde ortadan kalkacağı düşünülüyor. Bunların arasında banka memuru, posta hizmetleri memuru, kasier, veri girişi çalışanı, yönetici sekreteri, stok kayıt memuru, muhasebeci, finans ve sigorta çalışanı da var.

Öne çıkacak meslekler ise; yapay zekâ ve makine öğrenme uzmanı, sürdürülebilirlik uzmanı, iş istihbaratı ve bilgi güvenliği analisti, veri analisti ve veri bilimcisi, robotik mühendisi, elektro teknoloji mühendisi, tarım ekipmanları operatörü ve dijital dönüşüm uzmanı olarak sıralanıyor.

Küresel Riskler Raporuna geri dönerek devam edelim.

Teknolojik eşitsizliklerle birleşen jeopolitik gerilimlerin yeni güvenlik risklerine yol açması beklenmektedir. Devletler arası silahlı çatışmalar, devletin kırılganlığının hem ürünü hem de itici gücü olarak, iki yıllık ufukta en üst risk sıralamasına yeni girenler arasındadır.

Büyük güçlerin dünyanın farklı bölgelerindeki sorumsuz ve sert rekabeti çatışmaların yayılmasına etki yapmaktadır. Bu nedenle birçok donmuş çatışmanın da önümüzdeki dönemde hareketlenmesi önemli bir risktir.

Çatışmaların yayılma riski askeri teknolojinin kontrolsüz olarak çatışmaların eline geçmesiyle çok daha yıkıcı sonuçlar çıkarma potansiyeli taşımaktadır. Uzun vadede, yapay zekâ da dahil olmak üzere teknolojik ilerlemeler, bir dizi devlet dışı aktörün, kötü amaçlı yazılımlardan biyolojik silahlara kadar çatışma araçlarını geliştirmesine ve kullanmasına olanak sunmaktadır.

Bu ortamda; devlet, organize suç, özel milisler ve terör grupları arasındaki çizgiler daha da bulanıklaşacaktır. Devlet dışı aktörlerden oluşan geniş bir grup, zayıflamış sistemlerden yararlanarak çatışma, kırılganlık, yolsuzluk ve suç arasındaki döngüyü güçlendirecektir.

Çatışmaların daha büyük güçler tarafından uluslararası hale getirilmesi, daha ölümcül uzun süreli savaşlara ve çok büyük insani krizlere yol açabilir. Birden fazla devletin vekaletle ve hatta doğrudan savaşa başvurmasıyla, sonuçları öngörülemeyen süreçlere girilebilecektir.

Uluslararası sistemde İdeolojik ve jeo-ekonomik bölünmeler önemli bir risktir. Küresel Kuzey ile Güney arasında daha derin bir bölünme uluslararası yönetim mekanizmalarını felce uğratacak ve büyük güçlerin dikkatini ve kaynaklarını acil küresel risklerden uzaklaştıracaktır.

Önümüzdeki on yılda risklere ilişkin iş birliğine yönelik küresel siyasi görünüm sorulduğunda, Küresel Riskler Algı Anketi katılımcılarının üçte ikisi, orta ve büyük güçlerin bölgesel kural ve normlara uymadığı çok kutuplu veya parçalanmış bir düzenle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyor.

Önümüzdeki on yılda, Küresel Kuzey'in devam eden hakimiyetine ilişkin memnuniyetsizlik arttıkça, gelişmekte olan bir dizi devletin, askeri, teknolojik ve ekonomik anlamda güçlerini birleştirerek küresel sahnede birden fazla alanda daha önemli bir etki yaratmanın yollarını arayacakları öne sürülmektedir.

Uluslararası kuralları tanımayan, anlaşmalar ve normlara uymayan devletleri izole etmeye yönelik eşgüdümlü çabaların büyük olasılıkla giderek daha fazla sonuçsuz kalacağı, uluslararası yönetim ve barışı koruma çabalarının ise etkili olmayacağı düşünülmektedir.

Armenia	Greece	Türkiye
1 st Interstate armed conflict	1 st Economic downturn	1 st Economic downturn
2 nd Labour shortage	2 nd Labour shortage	2 nd Involuntary migration
3 rd Geoeconomic confrontation	3 rd Inflation	3 rd Inequality (wealth, income)
4 th Involuntary migration	4 th Public debt	3 rd Erosion of social cohesion
5 th Economic downturn	5 th Interstate armed conflict	5 th Censorship

Ülkelere Göre Risk Algısı ve Türkiye

Rapora esas teşkil etmek üzere WEF tarafından Nisan-Ağustos 2023 arasında ülkelerin yönetici iş insanlarına yönelik Yönetici Görüş Anketi yapılmıştır. Bu ankette yöneticilere, "Önümüzdeki iki yıl içinde ülkeniz için en büyük tehdidi oluşturması en muhtemel beş risk hangileridir?" sorusu yöneltilmiş ve 36 risk bulunan listeden 5 riski seçmeleri istenmiştir. Anket sonuçlarına göre risk algısında ülkeler çapında farklılıklar ve benzerlikler vardır. Türkiye, iki komşusu Yunanistan ve Ermenistan ile mukayese edildiğinde, eşitsizlik, toplumsal uyumun kaybolması ve ifade özgürlüğü-sansür konusundaki risk algısı nedeniyle farklılaşmaktadır.

Türk iş insanlarının ilk 5 risk arasında gördüğü sansür, Türkiye dışında sadece 4 ülkede (Sırbistan, Brezilya, El Salvador ve Senegal) yüksek öncelikli risk olarak görülmüştür.

Sonuç olarak;

Rapora göre, yukarıdaki olumsuz tabloya karşın küresel risklerin etkisini önemli ölçüde azaltabilecek, yerel veya uluslararası, bireysel veya işbirlikçi olarak gerçekleştirilebilecek önemli eylem fırsatları hâlâ mevcuttur. Her boyutta geliştirilen yerelleştirilmiş stratejiler kaçınılmaz risklerin etkisini azaltabilir ve hem kamu hem de özel sektör, elde edilecek faydaların herkese yayılmasında kilit bir rol oynayabilir.

Geleceğe öncelik verme ve araştırma ve geliştirmeye odaklanma yoluyla geliştirilen ortak atılım çabaları da benzer şekilde dünyayı daha güvenli bir yer haline getirmeye yardımcı olabilir. Bireysel vatandaşların, şirketlerin ve ülkelerin kolektif eylemleri kendi başlarına önemsiz görünebilir, ancak küresel risk azaltma konusunda ibreyi harekete geçirebilirler. Önümüzdeki on yıl, uyum sağlama kapasitemizi sonuna kadar zorlayacak önemli bir değişim dönemini başlatacak dinamikleri bünyesinde barındırıyor. Bu çerçevede tamamen farklı birçok gelecek düşünülebilir ve bugün küresel riskleri ele almaya yönelik eylemlerimiz aracılığıyla daha olumlu bir yol şekillendirilebilir.

Bkz: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>

Küresel Jeopolitik Görünüm: Şiddet, Çatışma ve Seçimler

2024'ün Seçim Yılı Olması Dünyadaki Şiddetli Çatışmaları Artırabilir

2024'te çatışmaların en sert darbeleri muhtemelen dünyada halihazırda şiddetten en çok etkilenen ülkelere inecek. Silahlı Çatışma Yeri ve Olay Verileri Projesi (ACLED) Çatışma Endeksi'ne göre 2023 yılında tüm siyasi şiddet olaylarının %97'si 50 ülkede meydana gelmiştir. Yeni Çatışma İzleme Listesi, 2024 yılında siyasi rekabet, bölgesel krizler ve iç anlaşmazlıklardan beslenen aynı çatışmaların birçoğunun bu devletlerin birçoğunda daha fazla şiddete yol açacağını göstermektedir. Bu yıl daha önce benzeri görülmemiş sayıda seçim yapılması, 2024'te ülke içi şiddetin ve uluslararası yayılmanın önemli bir itici gücü olabilir: Meksika, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'da planlanan yarışlar; Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde tartışmalı seçim sonuçları ve Haiti'de yeni bir hükümetin göreve başlaması bunlar arasında yer alıyor. Belki de en önemlisi, ABD genel seçimlerinin sonucu tek başına Meksika'daki kartel şiddeti ile Ukrayna ve Filistin'deki ölümcül çatışmalar (ve buna bağlı olarak Yemen'deki Husiler) üzerinde ciddi zincirleme etkiler yaratabilir.

Meksika'daki ulusal ve yerel seçimler muhtemelen silahlı grupların seçimle ilgili kişileri hedef almasını hızlandıracak ve zaten aşırı düzeyde olan şiddet olaylarını daha da tırmandıracaktır.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde şiddet içeren iktidar mücadeleleri uzun vadede istikrarı tehdit etmekte ve çapraz ateş arasında kalan sivilleri tehdit etmektedir. Sahel'de on yıllardır süren güvensizlik, cunta güdümlü devlet güçlerinin daha saldırgan taktiklere başvurusuyla yeni bir aşamaya giriyor. Sudan'da Hızlı Destek Güçleri'nin (RSF) Darfur'da yönetimi ele geçirmesi, Nisan ayında başladığından bu yana milyonlarca insanı yerinden eden ve binlerce kişinin ölümüne yol açan çatışmaları daha da uzatabilir. Bu arada Myanmar'da askeri cunta ile dağınık bir direniş cephesi arasındaki mücadele, şiddetli baskı ve sivillere yönelik saldırılarla geçen üçüncü yılına girerken, direniş grupları arasındaki koordinasyonun ivme kazanmasıyla bir dönüm noktasında olabilir. ACLED'in yeni Çatışma İzleme Listesi'nde, önümüzdeki yıl gelişmesi muhtemel 10 kriz alanı yer almaktadır.

İzleme Listesi, şiddetin yoğun olduğu bölgelerin anlık görüntüsünün ötesine geçiyor; bu yerel, ulusal ve ulus ötesi çatışmalar dünyadaki en karmaşık krizlerden bazılarını temsil ediyor. Bu kriz alanları şunlardır:

Filistin: Gazze ve Batı Şeria için Belirsiz Bir Gelecek

Yemen ve Kızıldeniz: Artan Gerilim Barış Sürecini ve Uluslararası Güvenliği Tehdit Ediyor

Sudan: Uzun Bir Savaş İçin Sahne Hazırlanıyor

Sahel: On Yıllardır Süren Çatışmada Ölümcül Yeni Bir Dönem

Demokratik Kongo Cumhuriyeti: Yeniden Seçilen Başkan Tshisekedi Doğu'da Bölgesel Krizle Karşı Karşıya

Ukrayna: Görünürde Sonu Olmayan Ölümcül Bir Çıkmaz

Myanmar: Askeri Cuntaya Karşı Direniş İvme Kazanıyor

Haiti: Siyasi Çıkmazın Ortasında Çeteler ve Kanunsuzlar Büyüyor

Meksika: Bir Seçim Yılında Ölümcül Siyasi ve Kriminal Güç Mücadeleleriyle Yüzleşmek

Amerika Birleşik Devletleri: Yoğunlaşan Kutuplaşma ve Yaklaşan Başkanlık Seçimi

Kaynak: <https://acleddata.com/conflict-watchlist-2024/>

Küresel Jeopolitik Görünüm: Kızıldeniz'deki Gelişmeler

Filistin Sorunu Çerçevesinde Husiler, ABD ve İngiltere

İran'ın desteklediği Yemen'deki Husiler, İsrail'in Gazze'deki saldırılarına tepki gerekçesiyle 31 Ekim'den bu yana Yemen açıklarında İsraili şirketlere bağlı olduğunu söyledikleri ticari gemilere el koymaya ve bazılarını da dron ve füzelerle saldırılar düzenlemeye başladı. ABD güçleri bu süreçte birçok kez Yemen'den atılan füze ve kamikaze dronları düşürdüğünü duyurdu.

Husilerin eylemlerinin ardından çok sayıda gemicilik şirketi, Kızıldeniz'deki seferlerini durdurma kararı aldı. ABD, küresel deniz ticareti güvenliğinin tehlikeye girdiği gerekçesiyle 18 Aralık'ta bir grup ülkenin katılımıyla Husilere karşı "Refah Muhafızı Operasyonu" adında çok uluslu "deniz görev gücü" oluşturulduğunu duyurdu. Kızıldeniz'de 31 Aralık'ta İsrail'le bağlantılı gemiyi ele geçirmeye çalışan Husilere ait 3 sürat teknesi ABD helikopterleri tarafından ateş altına alındı. Husiler, 10 Ocak'ta da İsrail'e destek olduğu gerekçesiyle Kızıldeniz'de ABD'ye ait bir geminin füze ve kamikaze dronlarla hedef alındığını duyurdu.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), 11 Ocak'ta ABD ve Japonya tarafından sunulan ve Husilerin Kızıldeniz'deki saldırılarının acilen sonlandırılmasını talep eden karar tasarısını kabul etti.

12 Ocak itibarıyla ABD ve İngiltere silahlı kuvvetleri, Yemen'de Husilere ait olan 16 lokasyonda 60 hedef vurulduğunu deklare etti. Vurulan hedefler arasında; komuta-kontrol merkezleri, mühimmat depoları, füze fırlatma sistemleri, üretim tesisleri ve hava savunma tesisleri bulunuyor.

Saldırıların, Husilerin Kızıldeniz'deki eylemlerine doğrudan misilleme olduğunu belirten ABD Başkanı Biden, sonuncusu 9 Ocak'ta gerçekleşen ve Husilerin doğrudan Amerikan gemilerini hedef aldığı bir dizi saldırıya uluslararası koalisyonla yanıt verdiklerini kaydetti.

Husilere karşı hem bölgede ABD öncülüğünde kurulan deniz gücüne hem de uluslararası kamuoyunda oluşan yaklaşıma dikkati çeken Biden, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde önceki gün alınan ve Husilerin saldırılarına son vermesi çağrısı yapan kararı hatırlattı.

"Yemen'deki bu saldırılar, ABD ve müttefiklerinin dünyanın en kritik ticari rotalarından birindeki seyrüsefer özgürlüğünün tehlikeye atılmasını ve personelimizin hedef alınmasını tolere etmeyeceğimizin açık mesajıdır" değerlendirmesini paylaşan Biden, gerekmesi halinde bundan sonra da ileri tedbirleri almakta tereddüt etmeyeceğini vurguladı.

Yemen'deki Husilerin Sözcüsü Muhammed Abdusselam, X sosyal medya platformundan yaptığı yazılı açıklamada, "Yemen Cumhuriyeti, İsrail'i korumak ve Yemen'in Gazze'ye destek operasyonlarını durdurmak için yapılan bir Amerikan-İngiliz saldırısına maruz kaldı.

Yemen'i, Filistin'e ve Gazze'ye destek vermekten caydıracaklarını sanıyorlarsa yanılıyorlar. Yemen, dini ve insani duruşunu sürdürerek elinden gelen her şeyle Gazze'nin yanında duracaktır. Bu saldırılar Yemen'in sağlamlığını ve gücünü daha da artıracaktır. Yemen'e yönelik bu saldırıların kesinlikle hiçbir haklı gerekçesi yok. Kızıldeniz ve Umman Denizi'nde uluslararası seyrüsefere yönelik bir tehdit yoktu. İsrail gemileri veya işgal altındaki Filistin limanlarına giden gemilerinden başka hedef alınan yoktu, bunlar hedef alınmaya da devam edilecek" ifadeleriyle Biden'ı yalanlamış ve Husilerin ABD-İsrail gemilerine yönelik saldırılarına devam edeceğini belirtmiştir.

Husilerin saldırıları, Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlayarak Avrupa ile Asya arasındaki en kısa rotayı sunan ve küresel ticaretin yaklaşık yüzde 12'sinin yapıldığı Süveyş Kanalı'ndan geçişleri tehlikeye atarken, Kızıldeniz'de ticari gemilerin uğradığı saldırılar ve şirketlerin pes peşe aldığı kararlar, küresel ekonomide yeni bir "tedarik zinciri krizi"nin başlayacağına ilişkin endişeleri artırmıştır.

Bkz: <https://www.aa.com.tr/>

Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

ABD: Ocak ayı dünya genelinde, önemli role sahip merkez bankalarının güvercin adımlarını atmaya, piyasa beklentilerinden daha geç başlayacağına yönelik öngörülerle başladı. 17 Ocak 2024 tarihinde açıklanan Fed'in "Bej Kitap" raporunda da ülkede ekonomik aktivitenin kasımdan bu yana "çok az" değişiklik gösterdiğine ilişkin değerlendirmelere yer verildi. 2023'ün sonlarından beri Fed'in martta faiz indirim döngüsünü başlatacağına dair tahminler, ülke de açıklanan verilerin ABD ekonomisindeki güçlü duruşu desteklemesi ve Fed yetkililerinin söz konusu faiz indirimini için henüz erken olduğuna yönelik ifadelerinin de etkisiyle zayıflamaya devam ediyor.

Para piyasalarında, bankanın martta faiz indireceğine ilişkin öngörüler yılın başında yüzde 85 ihtimalle fiyatlanırken, yine 17 Ocak 2024 tarihinde güçlü gelen perakende satış verilerinin ardından yüzde 60'a kadar gerilemiş görünüyor. ABD'de perakende satışlar, geçen yılın aralık ayında yüzde 0,6 ve aynı dönemde sanayi üretimi yüzde 0,1 artışla beklentilerin üstünde seyrederken, Bej Kitap raporunda da artan tüketici harcamalarının son haftalarda ekonomiyi

desteklemeye yardımcı olduğu belirtildi. Analistler, yılbaşından bu yana ABD'de açıklanan verilerin enflasyonu destekler nitelikte olduğunu hatırlatarak, bu durumun Fed'in faiz indirimleri konusunda aceleci olmayacağına işaret ettiğini dile getirdiler. Fed'in faiz indirimlerine öngörülenden daha geç başlayabileceğine yönelik artan endişeler, doların diğer önemli para birimleri karşısında değer kazanmasında da etkili oldu.

Kaynak: <https://www.bloomberg.com>

AVRUPA: Ocak ayında Avrupa Merkez Bankasının (ECB) son toplantısına ilişkin tutanaklar ve ECB Başkanı Christine Lagarde'ın yapacağı açıklamalar yatırımcıların odağına yerleşti. 17 Ocak 2024 tarihinde açıklamalarda bulunan Lagarde, enflasyonda yüzde 2 hedefine ulaşmada doğru yolda olduklarını ancak henüz zafer ilan edilemeyeceğini ifade ederek, "Faizi bu yaz indirebiliriz." değerlendirmesinde bulundu.

Bölge genelinde dün açıklanan enflasyon verilerine göre, Euro Bölgesi'nde Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) 2023'ün aralık ayında yıllık yüzde 2,9 ile beklentiler doğrultusunda artarken, İngiltere'de ise yüzde 4 artışla beklentileri aştı. Para piyasalarında, enflasyon verileri sonrası ECB'nin ilk faiz indirimine nisanda gidebileceği beklentisi nispeten zayıflasa da güçlü duruşunu korurken, İngiltere Merkez Bankasının (BoE) ise faiz indirimlerine haziranda başlayacağı fiyatlanıyor.

Kaynak: <https://tr.euronews.com/>

ASYA: Ocak ayında açıklanan dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Çin'in yıllık bazda yüzde 5,2 ile beklentilerin altında büyümesi, Çin hükümetinin ekonomik aktiviteyi canlandırmak için büyük teşviklerden kaçınabileceğine yönelik açıklamaları ile birlikte piyasalardaki risk iştahını azaltmaya yönelik bir etki oluşturdu. Yaşanan gelişmelerin ardından Çin'de Şanghay bileşik endeksi Nisan 2020'den bu yana en düşük seviyesine geriledi. Japonya'da açıklanan verilere göre, kasımda sanayi üretimi aylık yüzde 0,9 azalırken, aynı dönemde kapasite kullanım oranı da yüzde 0,3'e geriledi. Artarak ilerleyen dolar/yen paritesi 148,2 seviyelerini gördü.

Böylece, 30 Kasım 2023'ten bu yana en yüksek günlük kapanışını gerçekleştiren dolar/yen paritesi, 19 Ocak 2024 tarihinde önceki kapanışının yüzde 0,1 altında, 148'de bulunuyor. Öte yandan, dün Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, Türkiye'nin kredi notu görünümünü yükseltmesinin ardından 17 Türk bankasının kredi notu görünümünü de "durağan"dan "pozitif"e çevirdi.

Kaynak: <https://www.dunya.com/finans/haberler/>

Küresel Çevresel Görünüm: İklim Değişikliği - Karbon Emisyonları

Kavurucu Sıcaklardan Dondurucu Soğuklara

İklim Değişikliğinin olumsuz etkilerini her geçen gün daha fazla hissetmeye başladık. Küresel ısınmanın hızındaki artış olağandışı hava olaylarının da görülme sıklığını artırıyor. Copernicus İklim Değişikliği Servisi'ne göre 2023 yılı, 1850 yılından beri elde edilen değerlere göre 14.98 santigrat derece ile en sıcak yıl olarak kaydedildi. Bu durum küresel ısınmanın 1.5 santigrat derecede durdurulması hedefinin de giderek zorlaştığını gösteriyor. Devletlerin henüz küresel ısınma hızını kontrol altına almak için yeterli çalışma yürütmedikleri göz önünde bulundurulduğunda bu bulgular harekete geçilmesi için hayati önemde.

Bu sıcaklık artışı sonucunda farklı bölgelerin sıcaklıklarında ani değişimler görülüyor. Bu durum 2024'ün ilk ayında kendisini gösterdi. Buna göre, ABD ve Kanada'nın bazı bölümlerinde kutup girdabının etkisiyle aşırı soğuklar meydana geldi.

NASA verilerine bakıldığında Montana'da 13 Ocak'ta -34 santigrat derece ile en düşük sıcaklık kaydedildi. Rüzgarın hızı ile bu sıcaklıkların -51 santigrat derece hissedildiği de belirtiliyor. Sadece ABD'de soğuk hava dolayısıyla en az 90 kişinin hayatını kaybettiği belirtiliyor.

Finlandiya ve İsveç'te de benzer şekilde sıcaklıkların -40 santigrat derecenin altına indiği kaydedilirken, İskandinav ülkelerinin en soğuk kışı yaşadığı belirtiliyor. Birleşik Krallık ve Hollanda ise büyük oranda sert rüzgarlar ve yağmurların etkisi altında kalmış durumda. Diğer yandan Umman'da 26,4 Arjantin'de ise 27,3 santigrat derece ile Ocak ayındaki en yüksek gece sıcaklıkları kaydedildi. Kuzey Amerika ve Avrupa'nın aksine dünyanın geri kalanı son 20 yıla göre 7 santigrat derecelik artış ile en sıcak Ocak ayını yaşıyor.

Bkz: <https://climate.copernicus.eu> - <https://earthobservatory.nasa.gov>

Avrupa'dan Taşımacılık Standartlarını İyileştirecek Adım

Taşımacılık sektörü küresel sera gazı emisyonlarının önemli kaynaklarından biri. Bu durumun farkında olan AB de özellikle CO2 emisyonları konusunda önlem almaya devam ediyor. Avrupa Komisyonu'nun önerisi ile parlamenterler ve hükümet temsilcileri ile kapalı kapılar ardında yapılan görüşmelerde içten yanmalı motora sahip araçlar ve karavanlara bir tür de facto yasaklama gelmiş durumda. 2040 yılına kadar dizel araçlardan tamamen çıkılacağı öngörülüyor.

Ağır iş araçları, toplu taşımacılıkta kullanılan otobüsler gibi araçların emisyonlarının 2035 yılına kadar %65 oranında azaltılması da bir diğer hedef olarak belirtiliyor. Bu kuralların çöp kamyonlarına uygulanması ise 2035 sonrasında mümkün olabilecek. Yeni üretilen kamyonlarda ise sıfır karbon emisyonu hedefi ise araç üreticileri tarafından eleştirilere maruz kalıyor.

Bkz: <https://www.euronews.com/green/2024/01/18/end-of-the-line-for-diesel-powered-lorries-andbuses>

Böylece, 30 Kasım 2023'ten bu yana en yüksek günlük kapanışını gerçekleştiren dolar/yen paritesi, 19 Ocak 2024 tarihinde önceki kapanışının yüzde 0,1 altında, 148'de bulunuyor. Öte yandan, dün Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, Türkiye'nin kredi notu görünümünü yükseltmesinin ardından 17 Türk bankasının kredi notu görünümelerini de "durağan"dan "pozitif"e çevirdi.

Kaynak: <https://www.dunya.com/finans/haberler/>

Küresel Teknolojik Görünüm: IMF'nin Yapay Zeka Öngörüsü

IMF: Yapay Zeka İşlerin %40'ını Etkileyecek!

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yapılan yeni bir analize göre, yapay zeka teknolojisi, dünya çapında tüm işlerin yaklaşık yüzde 40'ını etkileyecek. IMF Başkanı Kristalina Georgieva "yapay zekanın genel eşitsizliği daha da kötüleştireceğini" söyledi. Georgieva, ülkelerin "teknolojinin sosyal gerilimleri daha da körüklemesini önlemek" için konuyu ele almaları gerektiğini belirtti. Yapılan çalışmada yapay zekanın yaygınlaşmasının faydaları ve riskleri merkez altına alındı.

IMF, yapay zekanın gelişmiş ekonomilerdeki işlerin büyük bir bölümünü - yaklaşık yüzde 60'ını etkileyeceğini söyledi. Söz konusu örneklerin yarısında çalışanlar, üretkenliklerini artırmak için yapay zekadan faydalanabiliyor. Fakat diğer durumlarda ise yapay zekanın, şu anda insanlar tarafından yürütülen temel görevleri yerine getirme becerisine sahip olacağı öne sürüldü. Bu durum iş gücüne olan talebi azaltarak ücretleri etkileyebilir ve hatta işleri ortadan kaldıracaktır.

IMF, yapay zeka teknolojisinin düşük gelirli ülkelerdeki işlerin sadece yüzde 26'sını etkileyeceğini öngörüyor. Georgieva, "Bu ülkelerin birçoğunun yapay zekadan yararlanacak altyapıya ya da kalifiye iş gücüne sahip olmadığını, bu durumun da zaman içinde teknolojinin ülkeler arasındaki eşitsizliği daha da kötüleştirebileceğini" söyledi. Analizde yapay zekayı benimseyen yüksek gelirli ve genç çalışanların ücretlerinde orantısız bir artış görülebileceği ifade edildi.

Ancak IMF'ye göre daha düşük gelirli ve daha yaşlı işçiler ise geride kalabilir. Georgieva, "Ülkelerin kapsamlı sosyal güvenlik ağları oluşturması ve savunmasız işçiler için yeniden eğitim programları sunması çok önemli" dedi. "Bunu yaparak, yapay zeka geçişini daha kapsayıcı hale getirebilir, geçim kaynaklarını koruyabilir ve eşitsizliği azaltabiliriz." IMF'nin analizi İsviçre'nin Davos kentinde 15 Ocak'ta başlayan Dünya Ekonomik Forumu öncesi yayımlandı.

Yapay zeka, ChatGPT gibi uygulamaların popülaritesindeki artışın ardından tartışılan bir konu. Bazı yasal düzenlemeler de yapılıyor. Avrupa Birliği yetkilileri geçen ay, yapay zeka kullanımını düzenlemek için dünyanın ilk kapsamlı yasaları üzerinde nihai olmayan bir anlaşmaya vardı. Avrupa Parlamentosu bu yılın başlarında yapay zeka yasasını onaylayacak, ancak herhangi bir mevzuat en az 2025 yılına kadar yürürlüğe girmeyecek.

Bkz: <https://www.bbc.com/turkce/articles/ce5je6xjd80o>

Bölgesel ve Küresel Toplumsal Cinsiyet Görünümü: Cinsel İstismar Suç Ağı

Jeffrey Epstein Buzdağının Görünen Yüzü Mü? 18 yaşın altındaki kız çocuklarını cinsel istismara maruz bırakan ve cinsel şiddet içerikli farklı suçlardan yargılanan ve ceza alan ABD'li milyarder Jeffrey Epstein, dosyalardaki gizliliğin kaldırılmasıyla beraber yakın zamanda hem Türkiye hem dünya gündemine oturdu.

Epstein ilk kez 2005 yılında, 14 yaşında bir kız çocuğu ile fuhuş yapması nedeniyle suçlanıp tutuklanmıştı. Ardından hakkında benzer sayısız cinsel istismar suçlaması yapılan Epstein, 2008 yılında bu suçlamalardan birinin kabul edilmesi sonucu 13 ay hapis cezası aldı. Epstein'in cinsel istismar ağı oluşturması suçlamaları ise 2019 yılında gündeme geldi ve 10 Ağustos 2019 tarihinde New York Manhattan Metropolitan Merkez Hapishanesi'ndeki hücrelerinde intihar ettiği iddia edildi. Epstein'in ölümü hala şaibesini korurken net olan bir şey var, o da bu kadar büyük bir suç ağının bir insan tarafından tek başına kurulamayacağı.

Epstein ve suç ortaklarından eski kız arkadaşı Ghislaine Maxwell aleyhinde sayısız dava açılırken 2015 yılında Virginia Giuffre tarafından açılan davada kimi dünyaca ünlü isimlerin de suç ağının içinde olduğu iddia edildi.

Maxwell'in Epstein'a yardımdan suçlu bulunduğunu ve 20 yıl hapis cezasına çarptırıldığını belirtmek gerekiyor. Giuffre, Epstein'ın Florida, New York, Virgin Adaları ve New Mexico'daki evlerinde kendilerini para karşılığı erkeklerle cinsel ilişkiye zorladığını söylerken dosyada adı geçen sayısız isim de gizliliğin kaldırılmasıyla ortaya çıktı. Bu isimlerin hangilerinin suç ağının içinde olup olmadığı ya da ne kadar içinde olduğu bilinmemekle birlikte Giuffre, Kraliçe II. Elizabeth'in oğlu, York Dükü (Prens) Andrew tarafından istismar edildiğini de söylüyor. Yine dosyada adı geçen isimler arasında eski ABD Başkanları Donald Trump, Bill Clinton, Bruce Wills; Cate Blanchett, Kevin Spacey, gibi Hollywood yıldızlarına ek olarak George Lucas, Michael Jackson gibi isimler yer alıyor. Dikkat çeken bir diğer husus ise Epstein'in hapisten çıktıktan sonra da zengin ünlü çevresi ile ilişkilerini sürdürmesi.

Dosyalarda iddia edilenlerin büyük bir kısmı henüz ispatlanmamış olsa da cinsel şiddet ve istismar vakalarında ispatın son derece zor olduğunun altını çizmek gerek.

Ek olarak bu denli büyük bir suç ağında, istismar edilen kadınların can güvenliği başta olmak üzere karşı karşıya kalacakları tehdidi düşününce yaşadıklarını tüm gerçekliğiyle ortaya dökabilmeleri çok zor. Ayrıca Epstein başta olmak üzere suç ağında yer alan isimlerin tamamı son derece zengin ve nüfuzlu isimler ve bu nedenle işledikleri suçları çeşitli yasadışı yollarla ört bas edebilmeleri son derece kolay.

Cinsel istismar, cinsel şiddet ve seks ticareti tüm dünyada giderek yaygınlaşıyor. Her gün milyonlarca kadın ve kız çocuğu tecavüze uğruyor. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda ise akla, Epstein vakasında ortaya çıkanların buzdağının görünen yüzü olup olmadığı sorusu geliyor.

Bkz: <https://t24.com.tr> - <https://teyit.org>

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
(AREL USAM)

İLETİŞİM:

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL, Müdür, oktaybingol@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622

Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU, Müdür Yrd. selmasekercioglu@arel.edu.tr,
0850 850 27 35- 1623

Dr. Yunus KARAAĞAÇ, Stratejik Araştırmalar Uzmanı, yunuskaraagac@arel.edu.tr 0850 850 27 35-
1647

Sinem KARATAŞ ARI, İdari İşler Uzmanı, sinemkaratas@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1648

BU SAYIYA KATKI SUNANLAR

Doç. Dr. Aylin ERDOĞDU, Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

ADRES:

Türkoba Mahallesi Erguvan Sokak No:26 / K 34537 Tepekent – Büyükçekmece

İstanbul-Türkiye

arelusam@arel.edu.tr

arelusam01@gmail.com